

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Оксана Гаяш

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри фізичної реабілітації

Сніжана Туряниця

старший викладач кафедри фізичної реабілітації

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

В умовах запровадження концепції Нової української школи (НУШ) актуальним питанням є розроблення інноваційних стратегій навчання учнів з інтелектуальними порушеннями, підготовка їх до самостійної життєдіяльності та формування життєвої компетентності для успішної подальшої соціальної адаптації.

Мета публікації – розкрити особливості навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах нової української початкової школи.

Навчання та виховання дітей з інтелектуальними порушеннями у закладах загальної середньої освіти здійснюється на основі загальних принципів. Та, поряд з тим, їх навчання має свої особливі завдання та принципи, спрямовані на відновлення, корекцію і компенсацію порушених і недорозвинених функцій, організацію індивідуально-диференційованого навчання, підготовку до життя у сучасному суспільстві. Слід відзначити, що специфіка навчання таких дітей проявляється в урахуванні загальних закономірностей і специфічних особливостей розвитку дітей, опорі на здорові сили і їх збереженні, можливості у використанні спеціальних посібників, корекційних засобів.

Метою початкової освіти дітей із інтелектуальними порушеннями є особистісне становлення учнів, розвиток їхніх пізнавальних здібностей,

компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, пізнавальної активності, що забезпечують їхню готовність до життя в демократичному суспільстві, продовження навчання у базовій середній школі [4].

Для реалізації зазначеної мети передбачається вирішення ряду пріоритетних завдань, зокрема: забезпечення інноваційного змісту початкової освіти шляхом розроблення типових програм на основі компетентнісного підходу, створення освітнього середовища, що забезпечує доступність якісної освіти та успішну соціалізацію учнів [4].

Відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти (2018 р.), з урахуванням Типових освітніх програм для закладів загальної середньої освіти, сучасних досягнень спеціальної педагогіки та психології щодо навчально-пізнавальних можливостей дітей з порушеннями інтелектуального розвитку розроблено типові освітні програми для 1-2 та 3-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб із порушеннями інтелектуального розвитку (наказ МОН України від 19.09.2022р. № 836), які розміщені на сайті МОН України.

Освітній процес для дітей із інтелектуальними порушеннями в інклюзивних класах початкової школи організовується відповідно до рекомендацій інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ), визначеного типу (категорії) особливих освітніх потреб (порушень), рівня підтримки, який був рекомендований ІРЦ, відповідно до освітньої програми закладу освіти з урахуванням корекційно-розвиткового складника.

Важливе місце в освітньому процесі займає корекційно-розвиткова модель навчання, яка забезпечує школярів необхідними комплексними знаннями, вміннями та навичками.

Для молодших школярів з інтелектуальними порушеннями у початковій школі повинні бути організовані спеціальні корекційні заняття: ритміка, лікувальна фізкультура, розвиток мовлення, заняття з соціально-побутового

орієнтування.

На цих заняттях здійснюється корекційно-розвивальне навчання з предметно-практичної, соціально-побутової, комунікативно-мовленнєвої, фізичної діяльності учнів із різним ступенем порушення інтелектуального розвитку.

Однак, зазначимо, що пріоритетним в навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями має стати положення про те, що корекційно-розвитковий складник має розумітися не як необхідність проведення окремих ізольованих корекційно-розвиткових занять, а він має бути присутнім в усіх ланках єдиного навчально-виховного процесу при організації таких видів діяльності дитини, як гра, праця, навчання.

У контексті запровадження НУШ особистісно-орієнтований підхід стає особистісно-орієнтований підхід (в тому числі через посилення психолого-педагогічного супроводу) [1].

Головний зміст особистісно-орієнтованої освіти дітей із інтелектуальними порушеннями в умовах НУШ характеризується індивідуальним підходом до учнів. Індивідуальний підхід передбачає складання індивідуальної програми розвитку (ІПР), навчального плану та навчальної програми з урахуванням можливостей та особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з порушеннями інтелекту [3]. ІПР є одним із найважливіших інструментів у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями, розробляється командою педагогів і фахівців за участі батьків і визначає, які саме послуги надаватиме кожний фахівець; визначає необхідні адаптації/модифікації та слугує підґрунтям для подальшого планування навчальних занять

Для успішної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями вчитель початкових класів інклюзивного навчання та асистент вчителя повинен знати ступінь інтелектуального порушення дитини; ознайомитися з особливостями розвитку психічних процесів дитини з інтелектуальними порушеннями (стан пам'яті, уваги, мислення, працездатності, причини їхнього відставання, темп роботи кожної дитини, прояви поведінки, стан емоційно-вольової сфери тощо);

уявляти її індивідуальні можливості і потреби; підтримувати тісний контакт з дефектологом, психологом, логопедом, батьками дитини; усвідомлювати необхідність у процесі формування знань і вмінь опиратися на менш ушкоджені або збережені ланки їхньої особистості, використовувати всі збережені сторони пізнавальної, емоційно-вольової сфер дитини; вміти одночасно і допомагати, і вимагати, бути лагідним і рішучим, фіксувати увагу не на промахах і помилках, а на досягненнях, проявляти оптимізм і підтримувати віру у можливості дитини [2].

Відповідно до психічного розвитку дитини, реальних досягнень, а також вікових, індивідуально-типологічних і психологічних особливостей; за рекомендаціями членів команди психолого-педагогічного супроводу дитини, а також за рекомендаціями, які зазначені у висновку ІРЦ, вчитель та асистент учителя обирають доцільні форми і методи навчання, навчальні завдання та матеріали (із застосуванням адаптацій та /або модифікацій) для активізації навчальних досягнень учнів (набутих знань, умінь і навичок) з метою їх закріплення та, відповідно, збереження. Найперше, це повторення матеріалу, використання наочних посібників, роздаткового матеріалу на основі організованої предметно-практичної діяльності, у тому числі в ігровій формі.

Потрібно враховувати, що молодші школярі з інтелектуальними порушеннями мають знижений темп роботи та працездатність. Тому, учителі початкових класів мають забезпечити індивідуальний, диференційований підхід до них: необхідно зменшити об'єм завдань та їх кількість, а складність повинна бути доступною. Для цього дітям можна давати індивідуальні картки із завданнями відповідної складності та перфокарти, у які треба лише вставити відповідну орфограму чи числову відповідь (і зовсім немає потреби переписувати це завдання в зошит, якщо дитина має слабкі чи недостатні навички письма).

Навчання і виховання дитини з інтелектуальними порушеннями має бути поєднаним із оздоровленням і лікуванням, логопедичними заняттями, заняттями з психологом, лікувальною фізкультурою.

Отже, застосування індивідуального та диференційованого підходу в процесі навчальної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями, забезпечення корекційної спрямованості освітнього процесу в усіх його ланках підвищить ефективність активізації та закріплення набутих знань, умінь і навичок, засвоєння навчального матеріалу.

Результативність навчально-виховної, корекційно-реабілітаційної та профілактичної роботи у початковій школі значною мірою залежить від скоординованості впливів вчителів, асистента вчителя, психолога, дефектолога, батьків на дітей, від комплексного підходу до планування і реалізації корекційно-розвивальних заходів.

Література

1. Гаяш О.В. Особистісно-орієнтований підхід в інклюзивному навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями. *Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja; doświadczenie*. Nr 1(9). 2018. Lodz : Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki I Umiejetnosci. S. 36-41.
2. *Поради вчителям щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами у класі з інклюзивним навчанням* : методичні рекомендації. Укладач О.В. Гаяш. Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2014. 108 с.
3. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 р. № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#n8> (дата звернення: 10.10.2022).
4. Чеботарьова О.В., Гладченко І.В. *Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток* : навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 128 с.